ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 28ης Οκτωβρίου 2004*

Στην υπόθεση C-124/03,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ,

υποβληθείσα από το College van Beroep voor het bedrijfsleven (Κάτω Χώρες), με απόφαση της 11ης Μαρτίου 2003, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Μαρτίου 2003, στη διαδικασία

Artrada (Freezone) NV

Videmecum BV

Jac. Meisner Internationaal Expeditiebedrijf BV

κατά

Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος (εισηγητή), R. Schintgen και N. Colneric, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Poiares Maduro
γραμματέας: F. Contet, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 24ης Ιουνίου 2004,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— οι Artrada (Freezone) NV, Videmecum BV και Jac. Meisner Internationaal Expeditiebedrijf BV, εκπροσωπούμενες από τους A. Van Lent, N. Helder και M. Slotboom, advocaten,

— η Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees, εκπροσωπούμενη από τον J. Hoffmans, επικουρούμενο από τον B. J. Drijber, advocaat,

— η Ελληνική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τον Β. Κοντόλαιμο και τον Ι. Χαλκιά,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον T. van Rijn,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Ιουλίου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 92/46/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1992, για τη θέσπιση των υγειονομικών κανόνων για την παραγωγή και την εμπορία νωπού γάλακτος, θερμικά επεξεργασμένου γάλακτος και προϊόντων με βάση το γάλα (ΕΕ L 268, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, της υποκείμενης στο δίκαιο της Αρούμπα ανώνυμης εταιρίας Artrada (Freezone NV) (στο εξής: Artrada), της εταιρίας περιορισμένης ευθύνης Videmecum BV (στο εξής: Videmecum) και της εταιρίας περιορισμένης ευθύνης Jac. Meisner Internationaal Expeditiebedrijf (στο εξής: Jac. Meisner) και, αφετέρου, της Rijkdienst voor de keuring van Vee en Vlees (κρατικής υπηρεσίας ελέγχου των ζώων και του κρέατος, στο εξής: υπηρεσία ελέγχου), σε σχέση με την άρνηση της τελευταίας να επιτρέψει την εισαγωγή στις Κάτω Χώρες προϊόντος αποτελούμενου από μείγμα 75,75 % ζαχάρεως, 15,15 % αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη και 9,1 % κακάο.

Ισχύουσα κανονιστική ρύθμιση

Κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

3 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/46 προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τους υγειονομικούς κανόνες για την παραγωγή και την εμπορία νωπού γάλακτος, θερμικά επεξεργασμένου γάλακτος προς πόσιν, γάλακτος που προορίζεται για την παρασκευή προϊόντων με βάση το γάλα, και προϊόντων με βάση το γάλα, τα οποία προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση.»

4 Το άρθρο 2 έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

1) [...]

2) "γάλα που προορίζεται για την παρασκευή προϊόντων με βάση το γάλα": είτε το νωπό γάλα που προορίζεται για μεταποίηση, είτε το υγρό ή κατεψυγμένο γάλα, που λαμβάνεται από νωπό γάλα, το οποίο έχει ή δεν έχει υποστεί επιτρεπόμενη φυσική επεξεργασία, όπως θερμική επεξεργασία ή θέρμισμα, και του οποίου έχει ή δεν έχει τροποποιηθεί η σύνθεση, εφόσον οι εν λόγω τροποποιήσεις περιορίζονται στην προσθήκη ή/και την αφαίρεση φυσικών συστατικών του γάλακτος,

3) [...]

4) "προϊόντα με βάση το γάλα": τα γαλακτοκομικά προϊόντα, δηλαδή τα προϊόντα που παράγονται αποκλειστικά από γάλα στο οποίο είναι δυνατόν να προστίθενται οι απαραίτητες ουσίες για την παρασκευή τους, εφόσον οι ουσίες αυτές δεν χρησιμοποιούνται για να αντικαταστήσουν, εν όλω ή εν μέρει, κάποιο συστατικό του γάλακτος και τα προϊόντα που αποτελούνται από γάλα, δηλαδή τα προϊόντα των οποίων κανένα συστατικό δεν υποκαθιστά ή δεν αποσκοπεί

να υποκαταστήσει κάποιο συστατικό του γάλακτος και των οποίων το γάλα ή ένα γαλακτοκομικό προϊόν αποτελεί ουσιώδες συστατικό, είτε λόγω ποσότητας, είτε λόγω των χαρακτηριστικών που προσδίδει στο προϊόν,

[...]»

5 Το άρθρο 22 της οδηγίας 92/46, το οποίο εντάσσεται στο κεφάλαιό της ΙΙΙ που αφορά τις εισαγωγές από τρίτες χώρες, προβλέπει τα εξής:

«Οι προϋποθέσεις για τις εισαγωγές, από τρίτες χώρες, νωπού γάλακτος, θερμικά επεξεργασμένου γάλακτος και προϊόντων με βάση το γάλα που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία πρέπει να είναι τουλάχιστον ισοδύναμες με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο κεφάλαιο ΙΙ για την κοινοτική παραγωγή.»

6 Το άρθρο 23 της εν λόγω οδηγίας, παράγραφοι 1 και 2, έχει ως εξής:

«1. Για να εξασφαλίζεται η ομοιόμορφη εφαρμογή του άρθρου 22, εφαρμόζονται οι διατάξεις των ακόλουθων παραγράφων.

2. Στην Κοινότητα μπορούν να εισάγονται μόνο γάλα ή προϊόντα με βάση το γάλα:

α) που προέρχονται από τρίτη χώρα που περιλαμβάνεται σε κατάλογο που θα καταρτιστεί σύμφωνα με την παράγραφο 3 στοιχείο α΄,

β) που συνοδεύονται από υγειονομικό πιστοποιητικό, σύμφωνο προς υπόδειγμα που θα καταρτιστεί με τη διαδικασία του άρθρου 31, το οποίο υπογράφεται από την αρμόδια αρχή της χώρας εξαγωγής και το οποίο πιστοποιεί ότι το γάλα αυτό και τα προϊόντα αυτά με βάση το γάλα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του κεφαλαίου ΙΙ, πληρούν τους τυχόν πρόσθετους όρους ή παρέχουν τις ισοδύναμες εγγυήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 3 και προέρχονται από εγκαταστάσεις που παρέχουν τις εγγυήσεις που προβλέπονται στο παράρτημα Β.»

7 Η απόφαση 95/340/ΕΚ της Επιτροπής, της 27ης Ιουλίου 1995, για την κατάρτιση προσωρινού καταλόγου τρίτων χωρών από τις οποίες τα κράτη μέλη επιτρέπουν τις εισαγωγές γάλακτος και προϊόντων με βάση το γάλα και για την κατάργηση της οδηγίας 94/70/ΕΚ (ΕΕ L 200, σ. 38), περιέχει κατάλογο των τρίτων χωρών στις οποίες εφαρμόζεται το άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 92/46. Η Αρούμπα δεν περιλαμβάνεται μεταξύ αυτών.

8 Η οδηγία 97/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1997, για τον καθορισμό των αρχών οργάνωσης των κτηνιατρικών ελέγχων των προϊόντων που εισάγονται στην Κοινότητα από τρίτες χώρες (ΕΕ 1998, L 24, σ. 9), περιγράφει τους ελέγχους αυτούς.

Εθνική κανονιστική ρύθμιση

9 Το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι, για να συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις της οδηγίας 92/46, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών εξέδωσε, μεταξύ άλλων, το Warenwetbesluit Zuivel (νομοθετικό διάταγμα περί των γαλακτοκομικών προϊόντων που θεσπίστηκε δυνάμει του νόμου περί τροφίμων, Stbl. 1994, σ. 813, όπως έχει έκτοτε τροποποιηθεί).

10 Το άρθρο 23 της οδηγίας 92/46 τέθηκε σε εφαρμογή με το άρθρο 16 της Warenwetregeling Zuivelbereiding (κανονιστικής ρυθμίσεως περί γαλακτοκομικής παραγωγής που θεσπίστηκε δυνάμει του νόμου περί τροφίμων, Stcrt. 1994, σ. 243, όπως έχει έκτοτε τροποποιηθεί). Η διάταξη αυτή παραπέμπει στον κατάλογο των τρίτων χωρών που έχει επισυναφθεί στην απόφαση 95/340.

11 Όταν εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση επί της διαφοράς της κύριας δίκης, ήτοι στις 23 Φεβρουαρίου 2001, το άρθρο 4 της Warenwetregeling Veterinaire controles (derde landen) [κανονιστικής ρυθμίσεως περί κτηνιατρικών ελέγχων (τρίτες χώρες), που εκδόθηκε δυνάμει του νόμου περί τροφίμων, Stcrt. 2000, σ. 207] όριζε, μεταξύ άλλων, την κρατική υπηρεσία ελέγχου ως αρμόδια για τη διενέργεια των προβλεπομένων στην οδηγία 97/78 ελέγχων.

12 Τέλος, το Warenwetbesluit Invoer levensmiddelen uit derde landen (νομοθετικό διάταγμα περί εισαγωγής τροφίμων από τρίτες χώρες, το οποίο εκδόθηκε δυνάμει του νόμου περί τροφίμων, Stbl. 1993, σ. 698), μπορεί να τύχει εφαρμογής στα τρόφιμα και τα ποτά που προέρχονται από τρίτες χώρες και δεν καλύπτονται από κοινοτική κανονιστική ρύθμιση.

Ιστορικό, διαδικασία της κύριας δίκης και προδικαστικά ερωτήματα

13 Από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι η εταιρία Artrada, με έδρα την Αρούμπα, παρήγαγε μείγμα αποτελούμενο από 75,75 % ζάχαρη, 15,15 % αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη και 9,1 % κακάο. Το προϊόν αυτό, τα συστατικά μέρη του οποίου δεν μπορούν να διαχωριστούν, χρησιμοποιείται ως πρώτη ύλη για την παραγωγή σοκολατούχου γάλακτος σε εργοστάσια στη Γερμανία και στο Βέλγιο. Η Videmecum, θυγατρική της Artrada, ανέθεσε στην εκτελωνίστρια Jac. Meisner την υποβολή των διασαφήσεων εισαγωγής του προϊόντος.

14 Στις 26 Ιανουαρίου 2001, κατατέθηκαν δύο διασαφήσεις εισαγωγής από την Aruba για τη διάθεση εμπορευματοκιβωτίων στο εμπόριο. Σ' ένα πιστοποιητικό διελεύσεως συνόρων που προσκομίστηκε στις 22 Φεβρουαρίου 2001 κατόπιν αιτήσεως των αρμόδιων αρχών, τα προϊόντα χαρακτηρίζονται ως «bakeryprod. (ημικατεργασμένα)».

15 Κατόπιν κτηνιατρικού ελέγχου, δεν επετράπη, με απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2001, η εισαγωγή της παρτίδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθότι δεν επιτρεπόταν η εισαγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων από την Αρούμπα, το προϊόν δεν προερχόταν από εγκεκριμένη εκμετάλλευση και δεν συνοδευόταν από κτηνιατρικό πιστοποιητικό. Κατά της αποφάσεως αυτής ασκήθηκε ένσταση, αλλά η υπηρεσία ελέγχου επιβεβαίωσε την άρνηση εισαγωγής.

16 Ακολούθως ασκήθηκε προσφυγή ενώπιον του Rechtbank te Rotterdam (Κάτω Χώρες). Με απόφαση της 4ης Μαρτίου 2002, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε την προσφυγή βάσιμη για τον λόγο ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν ήταν υπογεγραμμένη από το αρμόδιο προς τούτο πρόσωπο. Εντούτοις, δεδομένου ότι η ολλανδική νομοθεσία το επιτρέπει, το Rechtbank διατήρησε τις έννομες συνέπειες της προσβαλλόμενης αποφάσεως.

17 Στηριζόμενο σε έγγραφο εργασίας της Επιτροπής, το Rechtbank έκρινε ότι το εν λόγω προϊόν δεν ήταν «προϊόν με βάση το γάλα» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46, καθότι η κατηγορία αυτή αφορά μόνον τα τελικά προϊόντα, ενώ το εν λόγω προϊόν ήταν ημικατεργασμένο. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι σκοπός της οδηγίας είναι η προστασία της δημόσιας υγείας, το Rechtbank απεφάνθη ότι πρέπει να υπάρχει δυνατότητα ελέγχου των συστατικών ενός προϊόντος και ότι, ως εκ τούτου, η σκόνη γάλακτος που περιείχε το προϊόν έπρεπε να χαρακτηριστεί ως «γάλα προοριζόμενο για την παρασκευή γαλακτοκομικών προϊόντων» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, της οδηγίας 92/46. Στο μέτρο που το ημικατεργασμένο αυτό προϊόν —και κατ' επέκταση το γάλα σε σκόνη— προερχόταν από τρίτη χώρα που δεν περιλαμβανόταν στον κατάλογο των τρίτων χωρών της αποφάσεως 95/340, ορθώς το προϊόν αυτό δεν μπορούσε να εισαχθεί.

18 Οι εφεσείουσες της κύριας δίκης άσκησαν έφεση ενώπιον του College van Beroep voor het bedrijfsleven, ισχυριζόμενες ότι το γάλα σε σκόνη που περιέχεται σε προϊόν αποτελούμενο από διάφορα συστατικά δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας παρά μόνον εφόσον αποτελεί ουσιώδες τμήμα του προϊόντος. Εφόσον κάτι τέτοιο δεν ίσχυε εν προκειμένω, έπρεπε απλώς και μόνο να εξεταστεί αν αυτό πληρούσε τις προϋποθέσεις του άρθρου 3 του Warenwetbesluit Invoer levensmiddelen uit derde landen. Οι εφεσείουσες της κύριας δίκης δήλωσαν, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του College van Beroep voor het bedrijfsleven, ότι το γάλα σε σκόνη που χρησιμοποιήθηκε για την επεξεργασία του προϊόντος είχε παρασκευαστεί σε εγκεκριμένη εκμετάλλευση στην Πολωνία, αναγνωρισμένη χώρα εξαγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων σύμφωνα με την οδηγία 92/46. Πρότειναν στην υπηρεσία ελέγχου να πάρει δείγματα από όλες τις παρτίδες του προϊόντος που επρόκειτο να εισαχθεί, προκειμένου να επαληθεύσει αν πληρούνταν οι επιταγές της ολλανδικής νομοθεσίας, αλλά η υπηρεσία ελέγχου απέρριψε την πρόταση αυτή, καθότι θεωρούσε ότι το εν λόγω προϊόν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 92/46.

19 Το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής στο οποίο στηρίχθηκε το Rechtbank δεν είχε δεσμευτική ισχύ και δεν αντανακλούσε κατ' ανάγκη την άποψη της Επιτροπής. Έκρινε ότι από αυτό καθεαυτό το κείμενο του άρθρου 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46 ουδόλως συνάγεται ερμηνεία κατά την οποία τα «προϊόντα με βάση το γάλα» αφορούν μόνον τα προϊόντα που δεν υπόκεινται σε περαιτέρω μεταποίηση. Επισήμανε, εξάλλου, ότι η βούληση διασφαλίσεως αυξημένου επιπέδου προστασίας της δημόσιας υγείας δεν συνεπαγόταν περαιτέρω ότι η οδηγία 92/46 πρέπει να εφαρμόζεται στο γάλα που περιέχεται στα ημικατεργασμένα προϊόντα. Συγκεκριμένα, μπορούν να εφαρμοστούν άλλες διατάξεις. Οι εφεσείουσες της κύριας δίκης αναφέρθηκαν συναφώς στην οδηγία 97/78 και στο Warenwetbesluit Invoer levensmiddelen uit derde landen.

20 Κατά το αιτούν δικαστήριο, δεν είναι λογικό να επιτάσσει το άρθρο 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46, ότι το γάλα ή το γαλακτοκομικό προϊόν πρέπει να αποτελεί ουσιώδες συστατικό για να μπορεί η οδηγία να τύχει εφαρμογής και, ακολούθως, να εφαρμόζεται παρ' όλ' αυτά η οδηγία στο συστατικό που δεν έχει αυτό το χαρακτηριστικό. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η οδηγία 92/46 θα εφαρμοζόταν σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες το γάλα θα αποτελούσε συστατικό ενός προϊόντος, χωρίς

να χρειάζεται να γίνει διάκριση ανάλογα με το αν πρόκειται για ουσιώδες συστατικό. Αν ο σκοπός ήταν αυτός, ο κοινοτικός νομοθέτης μπορούσε απλώς να απαιτήσει να αποτελεί το γάλα ή το γαλακτοκομικό προϊόν συστατικό του προϊόντος, χωρίς να χρειάζεται να χαρακτηριστεί αυτό ως ουσιώδες.

21 Σε περίπτωση που η οδηγία 92/46 τυγχάνει εφαρμογής, ιδίως δε το άρθρο της 2, σημείο 2, στη σκόνη γάλακτος που περιέχεται σε μείγμα του οποίου δεν αποτελεί ουσιώδες συστατικό, πρέπει να καθοριστεί αν πρέπει να προέρχεται από χώρα περιλαμβανόμενη στον προβλεπόμενο στο άρθρο 23 της οδηγίας κατάλογο και να συνοδεύεται από υγειονομικό πιστοποιητικό αυτή η σκόνη γάλακτος ή το αποτελούμενο από διάφορα συστατικά προϊόν.

22 Σε περίπτωση που το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 92/46 δεν τυγχάνει εφαρμογής στη σκόνη γάλακτος, πρέπει επομένως να εξεταστεί αν το μείγμα μπορεί να θεωρηθεί ως «προϊόν με βάση το γάλα» και, ως εκ τούτου, αν η σκόνη γάλακτος αυτή καθεαυτή αποτελεί ουσιώδες συστατικό του προϊόντος ή αν μόνον προσδίδει χαρακτηριστικά στο προϊόν κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 4, της οδηγίας. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει συναφώς ότι, στη διασάφηση εισαγωγής, το μείγμα ήταν ταξινομημένο με τον κωδικό 1806 2095, ήτοι θεωρείται ως «άλλο διατροφικό παρασκεύασμα περιέχον κακάο σε υγρή μορφή, κακαόμαζα ή κακάο σε σκόνη». Το προϊόν έχει συντεθεί σύμφωνα με την παραγγελία του πελάτη που θα το μετατρέψει στη συνέχεια σε σοκολατούχο γάλα.

23 Εκτιμώντας ότι υφίσταται αμφιβολία ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 92/46, το College van Beroep voor het bedrijfsleven έκρινε ότι όφειλε να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1. α) Έχει ο όρος "γάλα που προορίζεται για την παρασκευή προϊόντων με βάση το γάλα" στο άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 92/46/ΕΟΚ την έννοια ότι περιλαμβάνει (επίσης) γαλακτοκομικά συστατικά ενός προϊόντος το οποίο συγχρόνως περιέχει άλλα, δηλαδή μη γαλακτοκομικά, συστατικά και όπου το γαλακτοκομικό συστατικό δεν μπορεί να διαχωριστεί από τα μη γαλακτοκομικά συστατικά;

1. β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 1α, έχει το άρθρο 22 της οδηγίας 92/46/ΕΟΚ την έννοια ότι στην περίπτωση εισαγωγής από τρίτες χώρες η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή μόνο στο γαλακτοκομικό συστατικό ενός προϊόντος και, επομένως, δεν έχει εφαρμογή στο προϊόν του οποίου αυτό αποτελεί συστατικό;

2. α) Αφορά η έννοια "προϊόντα με βάση το γάλα" στο άρθρο 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46/ΕΟΚ αποκλειστικώς τα τελικά προϊόντα ή και τα ημικατεργασμένα προϊόντα τα οποία πρέπει ακόμη να υποστούν επεξεργασία, πριν καταστεί δυνατή η πώλησή τους στον καταναλωτή;

2. β) Στην περίπτωση κατά την οποία το άρθρο 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46/ΕΟΚ αφορά τα ημικατεργασμένα προϊόντα: Βάσει ποιων κριτηρίων πρέπει να κρίνεται αν το γάλα ή το γαλακτοκομικό προϊόν αποτελεί ουσιώδες συστατικό ενός προϊόντος είτε λόγω της ποσότητας είτε λόγω των χαρακτηριστικών που προσδίδει στο προϊόν κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46/ΕΟΚ;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

24 Το πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, σημείο 2, της οδηγίας 92/46. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να μάθει αν η έννοια «γάλα που προορίζεται για την παρασκευή προϊόντων με βάση το γάλα» περιλαμβάνει τα γαλακτοκομικά συστατικά ενός προϊόντος το οποίο αποτελείται και από άλλα συστατικά, μη γαλακτοκομικά, από τα οποία δεν μπορεί να διαχωριστεί το γαλακτοκομικό συστατικό. Το δεύτερο σκέλος του ερωτήματος, το οποίο υποβάλλεται στην περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο σκέλος,

αφορά την ερμηνεία του άρθρου 22 της οδηγίας 92/46. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να επαληθεύσει αν, στην περίπτωση εισαγωγής από τρίτη χώρα, η οδηγία τυγχάνει εφαρμογής στο γαλακτοκομικό συστατικό του μείγματος ή στο ίδιο το μείγμα.

25 Όπως αναφέρεται στην πρώτη της αιτιολογική σκέψη, η οδηγία 92/46 διακρίνει το νωπό γάλα από το θερμικά επεξεργασμένο γάλα προς πόσιν, από το γάλα που προορίζεται για την παρασκευή προϊόντων με βάση το γάλα και από τα προϊόντα με βάση το γάλα. Οι τέσσερις αυτές έννοιες ορίζονται στο άρθρο 2, σημεία 1 έως 4, της οδηγίας αυτής.

26 Από το γράμμα του άρθρου 2, σημείο 2, της εν λόγω οδηγίας προκύπτει ότι η έννοια «γάλα που προορίζεται για την παρασκευή προϊόντων με βάση το γάλα» δεν καλύπτει προϊόν αποτελούμενο από μείγμα αδιαχώριστων μεταξύ τους στοιχείων, ένα από τα συστατικά του οποίου είναι το γάλα σε σκόνη. Συγκεκριμένα, το εν λόγω άρθρο 2, σημείο 2 αφορά μόνον αυτό καθεαυτό το γάλα ως προϊόν, η σύνθεση του οποίου δεν μπορεί να τροποποιηθεί παρά με την προσθήκη και/ή την αφαίρεση φυσικών συστατικών του γάλακτος.

27 Αν το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 92/46 ερμηνευόταν κατά την έννοια ότι αφορά τα γαλακτοκομικά συστατικά ενός μείγματος, θα ερχόταν εξάλλου σε αντίθεση με την οικονομία και τη συνοχή της εν λόγω οδηγίας, καθότι θα καθιστούσε το άρθρο 2, σημείο 4, το οποίο αφορά τα «προϊόντα με βάση το γάλα», κενό ουσιαστικού περιεχομένου.

28 Επομένως, στο πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 92/46 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το «γάλα που προορίζεται για την παρασκευή προϊόντων με βάση το γάλα» δεν περιλαμβάνει τα γαλακτοκομικά συστατικά ενός προϊόντος που αποτελείται και από άλλα συστατικά, μη γαλακτοκομικά, εφόσον μάλιστα το γαλακτοκομικό συστατικό δεν μπορεί να διαχωριστεί από τα μη γαλακτοκομικά.

29 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος, το δεύτερο σκέλος καθίσταται άνευ αντικειμένου.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

30 Το πρώτο σκέλος του δευτέρου ερωτήματος αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να επαληθεύσει αν η έννοια «προϊόντα με βάση το γάλα» αφορά αποκλειστικά και μόνον τα τελικά ή και τα ημικατεργασμένα προϊόντα που πρέπει ακόμη να υποστούν μεταποίηση προτού πωληθούν στον καταναλωτή. Στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματος, το οποίο υποβάλλεται σε περίπτωση που το άρθρο 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46 αφορά επίσης τα ημικατεργασμένα προϊόντα, το αιτούν δικαστήριο επιθυμεί να εξακριβώσει τα κριτήρια που πρέπει να χρησιμοποιούνται προκειμένου να διαπιστώνεται αν το γάλα ή ένα γαλακτοκομικό προϊόν συνιστά ουσιώδες συστατικό ενός προϊόντος, είτε λόγω της ποσότητάς του είτε λόγω των χαρακτηριστικών που προσδίδει στο προϊόν, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46.

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

31 Όλοι οι διάδικοι που υπέβαλαν παρατηρήσεις θεωρούν ότι ο όρος «προϊόντα» του άρθρου 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46 αφορά τόσο τα τελικά όσο και τα ημικατεργασμένα προϊόντα. Η υπηρεσία ελέγχου και η Επιτροπή τονίζουν ότι μια τέτοια ερμηνεία είναι σύμφωνη με τον στόχο της προστασίας της δημόσιας υγείας και με τη μέριμνα ελέγχου του γάλακτος όσο το δυνατόν νωρίτερα είτε κατά την παραγωγή είτε κατά τη χρήση. Η Επιτροπή επισημαίνει, περαιτέρω, ότι το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της, στο οποίο παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο, δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά την έννοια ότι η διάταξη αυτή αφορά μόνον τα τελικά προϊόντα. Η Artrada, η οποία υποστηρίζει την εν λόγω άποψη μόνον επικουρικώς, επισημαίνει ότι υφίσταται εθνικός νόμος που ισχύει για τα ημικατεργασμένα προϊόντα και ότι τα τελικά προϊόντα πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να είναι σύμφωνα με την κοινοτική κανονιστική ρύθμιση.

32 Οι διάδικοι αυτοί αναγνωρίζουν ότι η ποσότητα γάλακτος που περιέχεται σε ένα προϊόν παρέχει τη δυνατότητα να καθοριστεί αν το γάλα αποτελεί ουσιώδες συστατικό του εν λόγω προϊόντος. Αυτό ισχύει ασφαλώς όταν το ποσοστό του γάλακτος που περιέχεται στο προϊόν υπερβαίνει το 50 %. Η Επιτροπή εκθέτει ότι η προστασία της δημόσιας υγείας δικαιολογεί τον έλεγχο κάθε γαλακτοκομικού συστατικού που περιέχεται σε κάποιο προϊόν αλλά ότι οι έλεγχοι των προϊόντων που περιέχουν μικρές μόνον ποσότητες γάλακτος δημιουργούν προβλήματα στο εμπόριο με τις τρίτες χώρες. Η Artrada υποστηρίζει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, σκόνη γάλακτος βάρους ίσου προς 15,15 % του συνολικού βάρους του προϊόντος δεν αρκεί για να χαρακτηριστεί η σκόνη αυτή ως ουσιώδες στοιχείο του προϊόντος.

33 Όλοι οι διάδικοι που υπέβαλαν παρατηρήσεις ισχυρίζονται ότι τα «χαρακτηριστικά που προσδίδει» σ' ένα προϊόν το γάλα μπορούν να διαπιστωθούν από τη γεύση του προϊόντος, την παρουσίασή του, τη χρήση του ή ακόμη την επισήμανση που χρησιμοποιείται κατά την εισαγωγή του προϊόντος. Επισημαίνουν την ιδιαίτερη δυσχέρεια που απορρέει από το γεγονός ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, πρόκειται για ημικατεργασμένο προϊόν το οποίο, σύμφωνα με τους εισαγωγείς, χρησιμοποιείται για την παραγωγή σοκολατούχου ροφήματος με την προσθήκη γάλακτος, αλλά μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί ως «Hagelslag» (κόκκοι σοκολάτας). Συναφώς, οι διάδικοι της κύριας δίκης διερωτώνται ως προς το αν είναι λυσιτελές να λαμβάνεται υπόψη η τελική χρήση του προϊόντος, όπως αυτή δηλώνεται, ή η γεύση του τελικού προϊόντος. Η Artrada υποστηρίζει ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, η σκόνη γάλακτος προστέθηκε στο κακάο και στη ζάχαρη για λόγους υφής του μείγματος, αλλά δεν είναι αναγκαία για το προϊόν. Επισημαίνει ότι το γάλα που περιέχεται στο τελικό προϊόν θα είναι κατ' ουσίαν το γάλα που προστέθηκε στο μείγμα για την παρασκευή του ροφήματος και ότι, εν πάση περιπτώσει, το τελικό προϊόν θα έχει μάλλον γεύση κακάο παρά γάλακτος.

Απάντηση του Δικαστηρίου

34 Συναφώς, το άρθρο 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο όρος «προϊόντα με βάση το γάλα» αφορά τόσο τα τελικά προϊόντα όσο και τα ημικατεργασμένα προϊόντα που πρέπει ακόμη να υποστούν επεξεργασία προτού πωληθούν στον καταναλωτή.

35 Συγκεκριμένα, από την ανάγνωση της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι δεν θεμελιώνεται ουδεμία διάκριση μεταξύ τελικών και ημικατεργασμένων προϊόντων. Μια τέτοια διάκριση είναι, εν πάση περιπτώσει, αντίθετη προς τον σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας της οδηγίας 92/46, η οποία αποσκοπεί στον έλεγχο του γάλακτος από την παραγωγή μέχρι τη διάθεσή του στο εμπόριο.

36 Όταν το εν λόγω προϊόν, το οποίο περιλαμβάνει γαλακτοκομικό συστατικό, είναι ημικατεργασμένο προϊόν, το άρθρο 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46 πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι αποτελεί «προϊόν με βάση το γάλα» ένα ημικατεργασμένο προϊόν κανένα από τα συστατικά του οποίου δεν υποκαθιστά ή δεν αποσκοπεί να υποκαταστήσει κάποιο συστατικό του γάλακτος και των οποίων το γάλα ή ένα γαλακτοκομικό προϊόν αποτελεί ουσιώδες συστατικό, είτε λόγω ποσότητας, είτε λόγω των χαρακτηριστικών που προσδίδει σ' αυτό το ημικατεργασμένο προϊόν.

37 Επομένως, ως προς το ημικατεργασμένο προϊόν πρέπει να εξετάζεται αν το γάλα που περιέχεται στο προϊόν αυτό αποτελεί ουσιώδες συστατικό του είτε λόγω της ποσότητάς του είτε λόγω των χαρακτηριστικών που προσδίδει στο προϊόν. Προς τούτο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά και οι αντικειμενικές ιδιότητες του ημικατεργασμένου προϊόντος κατά τη στιγμή της εισαγωγής του.

38 Προκειμένου να διαπιστωθεί αν το γάλα ή ένα γαλακτοκομικό προϊόν που περιέχεται σε ένα ημικατεργασμένο προϊόν με βάση το γάλα αποτελεί ουσιώδες συστατικό του λόγω της ποσότητάς του, πρέπει να εξετάζεται το ποσοστό του γάλακτος ή του γαλακτοκομικού προϊόντος που περιέχεται στο εν λόγω προϊόν. Αν το ποσοστό αυτό δεν είναι κυρίαρχο ή επαρκώς σημαντικό στο ημικατεργασμένο προϊόν με βάση το γάλα, το γάλα ή το γαλακτοκομικό προϊόν δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ουσιώδες συστατικό του προϊόντος λόγω της ποσότητάς του και μόνον.

39 Για να διαπιστωθεί αν το γάλα ή το γαλακτοκομικό προϊόν που περιέχεται σε ένα ημικατεργασμένο προϊόν με βάση το γάλα αποτελεί ουσιώδες συστατικό του λόγω των χαρακτηριστικών που προσδίδει στο προϊόν αυτό, πρέπει να ληφθούν υπόψη όλα τα αντικειμενικά στοιχεία του προϊόντος αυτού κατά τη στιγμή της εισαγωγής του, ιδίως η χρήση για την οποία προορίζεται το ημικατεργασμένο προϊόν και η γεύση του.

40 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να καθορίσει, λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας που εξυπηρετεί η οδηγία 92/46 καθώς και όλα τα αντικειμενικά στοιχεία που ίσχυαν κατά τη στιγμή της εισαγωγής, αν το αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη που περιέχεται στο μείγμα που εισήγαγαν οι εφεσείουσες της κύριας δίκης αποτελεί ουσιώδες συστατικό, ιδίως λόγω των χαρακτηριστικών που προσδίδει στο προϊόν.

41 Από το σύνολο των στοιχείων αυτών προκύπτει ότι στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

Το άρθρο 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο όρος «προϊόντα με βάση το γάλα» αφορά τόσο τα τελικά προϊόντα όσο και τα ημικατεργασμένα προϊόντα που πρέπει ακόμη να υποστούν επεξεργασία προτού πωληθούν στον καταναλωτή. Σε μια τέτοια περίπτωση, ως προς το ημικατεργασμένο προϊόν πρέπει να εξετάζεται αν το γάλα που περιέχεται στο προϊόν αυτό αποτελεί ουσιώδες συστατικό του, είτε λόγω της ποσότητάς του είτε λόγω των χαρακτηριστικών που προσδίδει στο προϊόν. Προς τούτο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά και οι αντικειμενικές ιδιότητες του ημικατεργασμένου προϊόντος κατά τη στιγμή της εισαγωγής του, ιδίως δε το ποσοστό γάλακτος ή γαλακτοκομικού προϊόντος που περιέχεται στο ημικατεργασμένο προϊόν, η χρήση για την οποία αυτό προορίζεται ή η γεύση του.

Επί των δικαστικών εξόδων

42 Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

1) **Το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 92/46/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1992, για τη θέσπιση των υγειονομικών κανόνων για την παραγωγή και την εμπορία νωπού γάλακτος, θερμικά επεξεργασμένου γάλακτος και προϊόντων με βάση το γάλα (ΕΕ L 268, σ. 1), πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το «γάλα που προορίζεται για την παρασκευή προϊόντων με βάση το γάλα» δεν περιλαμβάνει τα γαλακτοκομικά συστατικά ενός προϊόντος που περιέχει επίσης και άλλα συστατικά, μη γαλακτοκομικά, εφόσον μάλιστα το γαλακτοκομικό συστατικό δεν μπορεί να διαχωριστεί από τα μη γαλακτοκομικά.**

2) **Το άρθρο 2, σημείο 4, της οδηγίας 92/46 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο όρος «προϊόντα με βάση το γάλα» αφορά τόσο τα τελικά προϊόντα όσο και τα ημικατεργασμένα προϊόντα που πρέπει ακόμη να υποστούν επεξεργασία προτού πωληθούν στον καταναλωτή. Σε μια τέτοια περίπτωση, ως προς το ημικατεργασμένο προϊόν πρέπει να εξετάζεται αν το γάλα που περιέχεται στο προϊόν αυτό αποτελεί ουσιώδες συστατικό του, είτε λόγω της ποσότητάς του είτε λόγω των χαρακτηριστικών που προσδίδει στο προϊόν. Προς τούτο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά και οι αντικειμενικές ιδιότητες του ημικατεργασμένου προϊόντος κατά τη στιγμή της εισαγωγής του, ιδίως δε το ποσοστό γάλακτος ή γαλακτοκομικού προϊόντος που περιέχεται στο ημικατεργασμένο προϊόν, η χρήση για την οποία αυτό προορίζεται ή η γεύση του.**

(υπογραφές)